

Kas vajame akadeemilist majandus- ja õigusharidust?

Lugedes haridusministri Tõnis Lukase mõtteavaldust (EPL, 22.1.) loobuda osal sotsiaalteaduste erialadel, kuid eelkõige majanduses ja õigusteaduses, riigipoolsest koolitustellimusest, tekkis mul üsna kõhe tunne. Kui see on riigimehe läbimõeldud kava valdkonnas, milles ta on kutsutud väljendama riigi tahet, siis peab küll midagi tõsiselt võtma olema kavale eelnenu analüüsis.

Ma ilmselt saan aru, kuidas selline plaan tekkis. Tarvitseb lugeda Eesti suuremate päevalehtede kuulutusi, et veenduda selles ülepakkumises, mis praegu koolitusturul valitseb. Võõrapäraste nimedega õppeasutused, mis usaldatavuse suurendamiseks oma rahvusvahelist iseloomu rõhutavad, pakuvad hulgaliselt kursusi näiteks ärijuhtimisest ja raamatupidamise alustest. Ja teades, et registreeritud kõrgkoolide arv Eestis ületab kohe 40 piiri, sündiski äriplaan, kuidas nappivat riigi raha natukenegi kokku hoida. Kindlasti andis hoogu ka paari Milton Friedmani raamatu läbilugemine. Tõepoolest, kui kodanikud tahavad maksta ja on suutelised ise maksma enda või oma laste majandusliku või juriidilise hariduse eest, miks peaks selleks siis veel maksumaksja raha kulutama?

See on traagiline eksitus, et ärijuhtimine ja juurapraksis aetakse segi akadeemilise majandus- ja õigusharidusega. Minu meelest on see niisama naiivne kui arvata, et füsioteraapia võiks asendada arstiteadust. Vaevalt nõustub tava-

Jüri Allik

Tartu Ülikooli
sotsiaalteaduskonna
dekaan, professor

kodanik välja käima küllalt suurt summat, et õppida makroökonoomikat või riigiõigust, sest nende teadmistega oma firmat ei raja ja kohe rikkaks ei saa. Ma olen aga sügavalt veendunud, et majanduse ja õiguse alusteadmisteta ühiskonnas ei ole võimalik üles ehitada korralikult toimiva majandusega õigusriiki.

Neid ja teisi distsipliine, mis moodustavad akadeemilise majandus- ja õigusteaduse tuuma, saab nõutaval tasemel õpetada vaid ülikoolis. Mitte nime ja ruumide välimuse põhjal end ülikooliks nimetavas asutuses, vaid tõelises ülikoolis.

Küsimusele, mis teeb ülikoolist ülikooli, on tegelikult väga lihtne vastata. Ülikoolihariduse põhiolemuseks on uue teadmise õpetamine, mitte selle kordamine, mida teati juba eile. Seepärast saavad ülikoolis õpetada vaid inimesed, kes ise suudavad oma ainet uurida ja avastada midagi uut selle kohta. Kas õppejõud seda suudab, näitab tema uurimistulemuste avaldamine rahvusvahelistes ajakirjades. Kui seda mujal maailmas endast mõistetavat kriteeriumi kasutada, on Eestis praegu ikka vaid üks-kaks ülikooli,

mitte ligikaudu poolsada. Ärijuhtimise ja õigusabi kiirkursused akadeemilist majandus- ja õigusharidust ei asenda.

Häiriv on see, et olulisi hariduspoliitilisi kavasid kutsub esile erakonnapoliitiline surve, mitte aga vähegi pädev ühiskonna vajaduste analüüs. Ma olen veendunud, et haridusministeeriumis pole ühtegi inimest, kes suudaks hetkel aruvalt seletada, kui palju majanduse või õiguse bakalaureusi, magistreid ja doktorid Eesti riiki üldse vajaks lähima viie aastajooksul.

TÜ sotsiaalteaduskond tegi juba mõni aeg tagasi haridusministeeriumile ettepaneku uurida kasvõi ühiskonna esialgset vajadust ülikooliharidusega spetsialistide järele. Ministeerium ilmutas ettepaneku vastu mõõdukat huvi, kuid arvas, et selle võiks korraldada rahvusvahelise mainega uurimisgrupp eelarvega, mille moodustab entusiasm ja töörõõm.

Riigile ja ühiskonnale oleks kindlasti ohtum, kui haridus- ja rahandusministeeriumi ametnike intellektuaalne potentsiaal rakenduks hetkel hoopis õppelaenude süsteemi arendamiseks. Laenusumma kahekordistamine on hädavajalik, kuid lisaks tuleks kogu õppelaenu süsteem veidi paindlikumaks muuta. Näiteks peaksid need, kes lähevad õppima teise linna, saama vähemalt neljandiku võrra suuremat õppelaenu, sest kolimine ja kodust eemal elamine nõuab lisaraha. Nii avaneks ka võimalus midagi regionaalpoliitika vallas ära teha.